

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Alustavia ennakkovaikuttamislinjauksia perustuen komission kestävän rahoituksen asiantuntijatyöryhmän raporttiin (tuleva taksonomian neljän ympäristötavoitteen delegoitu säädös)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Alustavia ennakkovaikuttamislinjauksia perustuen komission kestävän rahoituksen asiantuntijatyöryhmän raporttiin (tuleva taksonomian neljän ympäristötavoitteen delegoitu säädös) (E 132/2021 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Milla Kouri, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Milja Keskinen, maa- ja metsätalousministeriö
- kansainvälisten asiain neuvos Teemu Seppä, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Katja Tuokko, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Emma Terämä, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Tuomo Kalliokoski, ympäristöministeriö
- professori Elina Oksanen, Suomen Luontopaneeli
- vanhempi metsäekonomisti Jani Laturi, Pellervon taloustutkimus PTT
- johtaja Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiantuntija Juha Roppola, Metsäteollisuus ry
- tietokirjailija Seppo Vuokko

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Pankki
- Luonnonvarakeskus
- Suomen ympäristökeskus
- WWF Suomi
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Energiateollisuus ry
- Finanssiala ry
- ProAgria Keskusten Liitto ry

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

- Pääomasijoittajat ry
- Sahateollisuus ry
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Vesilaitosyhdistys ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
- OP Ryhmä
- Tapio Oy

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Pääasiallinen sisältö

Taustaa taksonomia-asetus

Taksonomia-asetuksella ((EU) 2020/852) luodaan luokitusjärjestelmä ympäristön kannalta kestävinä sijoituskohteina pidettäville taloudellisille toiminnoille. Taksonomia-asetuksessa määritetään kuusi ympäristötavoitetta, joiden merkittävä edistäminen olisi asetuksen mukaan ympäristön kannalta kestävä: 1. ilmastonmuutoksen hillintä, 2. ilmastonmuutokseen sopeutuminen, 3. vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestävä käyttö ja suojelu, 4. siirtyminen kiertotalouteen, 5. ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä 6. biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ennallistaminen.

Jotta taloudellinen toiminta voisi olla ympäristön kannalta kestävä taksonomia-asetuksen tarkoittamassa mielessä, sen tulisi merkittävästi edistää yhtä tai useampaa edellä mainittua ympäristötavoitetta, eikä se saisi aiheuttaa yhdellekään ympäristötavoitteista merkittävää haittaa. Lisäksi sen tulisi täyttää sosiaaliset vähimmäistason suojavaatimukset, joihin sisältyvät muun muassa ihmisoikeudet. Tarkemmat ja sektorikohtaiset tekniset arviointikriteerit annetaan komission delegoiduilla säädöksillä. Kaikille sektoreille ei tule teknisiä arviointikriteerejä, minkä takia jotkin sektorit automaattisesti jäävät taksonomian ulkopuolelle.

Kestävän rahoituksen taksonomia-asetuksen velvoittavat säädökset, jotka ovat raportointivelvoitteita, koskevat tiettyjä rahoitustuotteita ja yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä, joilla on yli 500 työntekijää. Suomessa tällaisia yhteisöjä ovat pörssiyhtiöt, luottolaitokset ja vakuutusyhtiöt.

Kestävän rahoituksen foorumin raportti

Kestävän rahoituksen foorumi julkaisi 3.8.2021 raportin EU:n kestävän rahoituksen taksonomian neljän ympäristötavoitteen teknisistä arviointikriteereistä. Raportti sisältää myös jo 4.6.2021 annettua ilmastoa koskevaa delegoitua säädöstä (E 120/2021 vp) täydentäviä teknisiä arviointikriteerejä uusille taloudellisille toiminnoille koskien taksonomian kahta ilmastoon liittyvää ympäristötavoitetta.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

Raportin liite sisältää aihioita teknisiksi arviointikriteereiksi 103 taloudelliselle toiminnolle. Raportin taloudelliset toiminnot jakautuvat seuraavalla tavalla: viisi ilmastonmuutoksen hillinnälle, 12 ilmastonmuutokseen sopeutumiselle, kahdeksan vesiverojen ja merten luonnonvarojen kestäväälle käytölle ja suojelulle, 27 kiertotalouteen siirtymiselle, 37 ympäristön pilaantumisen ehkäisemiselle ja vähentämiselle sekä 14 biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelulle ja ennallistamiselle. Raportti on eritelty sektoreittain. Raportti sisältää seuraavat sektorit: 1. maatalous, metsätalous ja kalastus, 2. tuotantoteollisuus, 3. energia, 4. maa- ja vesirakentaminen, 5. rakennukset, 6. ICT, 7. katastrofiriskien hallinta, 8. liikenne, 9. palauttaminen ja ennallistaminen, 10. turismi, 11. vedenjakelu, 12. jätevesi, 13. jätteen huolto ja 14. palvelut. Raportissa mainitaan kaivosteollisuus, mutta sille kestäväan rahoituksen foorumi ei ole valmistellut teknisiä arviointikriteerejä. Lisäksi verrattuna ilmastoa koskevaan delegoituun säädökseen taloudellisia toimintoja ei ole raportissa eritelty erillisiksi liitteiksi ympäristötavoitteiden mukaan. Alla käydään tarkemmin eri sektoreille ja taloudellisille toiminnoille esitettyjä aihioita teknisiksi arviointikriteereiksi. Alla on nostettu esille taloudellisia toimintoja, joihin on erityisesti kiinnitetty huomiota.

Luku 1. Maatalous, metsätalous ja kalastus

Otsikon alla on neljä taloudellista toimintaa: kotieläintuotanto (1.1), kasvit tuotanto (1.2), metsätalouden hakkuut (1.3) ja kalastus (1.4). Kaikki kohdan taloudelliset toiminnot koskevat biologista monimuotoisuutta ja ekosysteemejä koskevaa ympäristötavoitetta.

Maatalous

Maatalouden kahden taloudellisen toiminnon pituus raportissa on yli 100 sivua, mikä on muihin taloudellisiin toimintoihin verrattuna merkittävästi pidempi. Kotieläintuotannon (1.1.) taloudellisessa toiminnossa voi kolmella eri tavalla tukea ympäristötavoitteen merkittävää edistämistä: 1. laidunmaan biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen tai parantaminen, 2. harvinaisten rotujen kasvatusta ja 3. kestäväan maatalouden typpitasapainon varmistaminen, joka tunnetaan myös nimellä porttitase.

Kasvit tuotannon (1.2) taloudellinen toiminto sisältää kriteereitä sekä yksivuotisille että monivuotisille viljelykasveille. Toiminto sisältää kolme eri vaihtoehtoa, joiden avulla toiminnon voi katsoa edistävän ympäristötavoitetta merkittävästi: 1. korkean biologisen monimuotoisuuden omaavien maa-alueiden ylläpitäminen, 2. maatalouden typpitasapainon varmistaminen (porttitase) ja 3. synteettisten kasvinsuojeluaineiden ja kuparin käytön rajoittaminen.

Eri vaihtoehtojen on tarve täyttää osaksi samanlaiset kriteerit, mutta vaihtoehdoille on myös määritetty erilaisia kriteerejä. Esimerkiksi kasvintuotannossa kaikissa vaihtoehdoissa tulisi täyttää moniehtoinen viljelykiertovaatimus, jossa on muun muassa viiden eri tuotantokasvin vaatimus ja edellytys, että minkään tuotantokasvin osuus ei saa olla yli 33 prosenttia. Sekä kasvintuotantoa että kotieläintuotantoa koskee muun muassa ehto, että tietyt elinympäristöt (metsät, kosteikot) eivät ole saaneet muuttua vuoden 2008 jälkeen kasvintuotannon tai eläintuotannon käyttöön. Kotieläintuotannon kaikille vaihtoehdoille yhteiset kriteerit koskevat muun muassa laidunnusjärjestelmää ja täydennysrehuja.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

Kuten edellä tuodaan esille taloudelliset toimet sisältävät erilaisia vaihtoehtoja, joille on esitetty sekä yhteisiä ja eri kriteerejä. Lisäksi eri vaihtoehdoille esitetään ei merkittävää haittaa -kriteerien lisäksi lisäkriteerejä tältä osin. Kriteeristö sisältää vielä erillisiä kriteerejä, joista käytetään nimeä safeguard-kriteerit. Esimerkiksi tilalta vuosittain edellytettävä ravinteiden hallinta- ja lannoitus suunnitelma sisältää runsaasti erillisiä vaatimuksia esimerkiksi, että maan orgaaninen aines ei saa vähentyä viljelytoimien seurauksena, eli maan orgaanista ainesta ei saa hajota nopeammin kuin sitä muodostuu (humus-balance). Tällaisen vaatimuksen täyttäminen olosuhteissa, jossa maaperässä on valmiiksi runsaasti orgaanista ainesta, voi olla haastavaa täyttää. Lisäksi kriteereissä edellytetään, että turvetta ei käytetä kasvualustana tai kuivikkeena.

Kaikkien eri vaihtoehtojen osalta pitäisi tehdä maatilan kestävyys suunnitelma, jolla todistettaisiin kriteerien täyttyminen. Suunnitelma sisältäisi tilan strategian kriteerien saavuttamiseksi, kuvauksen tilan biofyysisestä ympäristöstä, viljelyjärjestelmästä ja viljelykäytännöistä sekä lisäksi monimuotoisuuden arvioinnin sisältäen maisemapiirteitä koskevat tiedot. Lisäksi kestävyteen liittyvistä hoitotoimenpiteistä pitäisi pitää vuosittaista kirjanpitoa, ja kolmannen riippumattoman osapuolen pitäisi verifioida kirjanpito sekä maatilan kestävyys suunnitelma kolmen vuoden välein.

Metsätalous

Metsätaloutta (1.3.) koskeva taloudellinen toiminto sisältää tekniset arviointikriteerit EU:n toimialaluokittelun A.02.1 (metsänhoito) ja A02.2 (puunkorjuu) toiminnoille. Käytännössä tarkoitetaan toimintoja, jotka tähtäävät puuntuotantoon jalostavaa teollisuutta varten. Lisäksi luokittelu sisältää metsäpuiden taimitarhatuotannon. Metsän määritelmä perustuisi YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön FAO:n metsämääritelmään.

Kriteerit sisältävät sekä alueiden siirtoa puuntuotannon ulkopuolelle, että metsätalouden luonnonhoidon keinoja. Kriteerit eroavat riippuen siitä onko kyseessä vierasperäinen viljelymetsä (exotic plantation), kotoperäinen viljelymetsä (native plantation) vai luonnonmukaisesti hoidettu metsä (close to nature managed forest). Suomen metsät näyttäisivät luontevimmin asettuvan kotoperäisen viljelymetsän kategoriaan. On merkillepantavaa, että vierasperäisten viljelymetsien osalta riittää, että metsätalouden piirissä olevan alueen lisäksi on vastaava määrä metsätalouden ulkopuolelle jätettyä metsää (set-aside). Tämä ei välttämättä ole ongelma alueilla, joilla vain osa primäärimetsästä on muutettu viljelymetsäksi, sillä koskematta jätetyn metsän katsotaan riittävän biodiversiteetin edistämiseen, ja talousmetsän puolella toimintaa saa harjoittaa vapaasti. Kotoperäisten viljelymetsien osalta suojeluvaade on 20 prosenttia. Jäljelle jäävää 80 prosenttia osuutta koskee lisäkriteeristö.

Suojeluvaatimuksen lisäksi kotoperäisiä viljelymetsiä koskevat kriteerit on luokiteltu kahdeksan otsakkeen alle: 1) Monimuotoisuudeltaan rikkaiden metsien vaaliminen, 2) Metsien rakenne, toiminnot ja koostumus, 3) Metsäpalojen ehkäisy ja torjunta, 4) Kemikaalien käyttö, 5) Vesien hallinta, 6) Maaperän suojelu ja kaluston käyttö, 7) Metsään pääsy ja turvallisuus ja 8) Ei aiheuteta haittaa villieläimille.

Suojeluvaateen lisäksi kriteerit etenkin otsakkeen 2 osalta (Metsien rakenne, toiminnot ja koostumus) ovat keskeisiä kriteerien käytännön toteuttamisen kannalta. Kriteereissä vaaditaan muun

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

muassa: suositellaan metsien kasvattamista eri-ikäisrakenteisina (työryhmän raportti tarvitsee tältä osin lisää selvennystä); säästöpuita jätettäväksi 30 täysikasvuista puuta hehtaarille tai 10 prosentin tilavuudesta, säästetään myös tulevaisuudessa hakkuissa; avohakkuuala maksimissaan 1 ha lehtimetsissä ja 3 ha havumetsissä; metsänhoidon tulee kerryttää lahoppuuta vähintään 20 m³/ha, eikä sitä vietä metsästä; metsiköissä tulisi pyrkiä kasvattamaan vähintään kolmea kotoperäistä lajia (väh. 20 prosenttia kutakin); metsäalueiden tulee taata kytkeytyneisyys tärkeimmille lajeille, ja tämä tulee huomioida metsätaloussuunnitelmissa sekä metsätaloustoimien piirissä olevat metsät eivät saa heikentyä koostumukseltaan, rakenteeltaan tai toiminnoiltaan.

Edellä mainittujen biodiversiteettikriteerien lisäksi on noudatettava samoja ei merkittävää haittaa -kriteerejä, jotka sisältyvät ilmasto- ja ilmastotoimen delegoidun asetuksen ilmastonmuutoksen hillinnän kriteereihin. Tosin sillä erotuksella, että niin sanottua kiertotalouskriteeriä, jolla pyritään varmistamaan ainespuun kertyminen myös tulevaisuudessa, ei tarvitsisi noudattaa.

Kalastus

Kalastusta koskevissa arviointikriteereissä (1.4) mainitaan kestävää enimmäistuottoa suuremmat kalakannat, saalistietojen raportointi ja keruu sekä uhanalaisten kalalajien välttäminen ja sivusaaliiden sekä saaliiden poisheiton vähentäminen tai eliminointi. Kalastusmenetelmien osalta korostetaan valikoivien pyydysten käyttämistä, jotka mahdollistavat sivusaaliiden vapauttamisen elävänä. Lisäksi mainitaan tarkkailijoiden tai kameravalvonnan kattava käyttö sekä kalastuskielto-alueiden perustaminen ja meriluonnon pilaamiskielto sekä kilpailevien villieläinten kuten hylkeiden tappamiskielto. Kalastaja, joka viimeisen viiden vuoden aikana olisi osallistunut laittomaan, ilmoittamattomaan tai sääntelemättömään kalastukseen ei olisi taksonomian mukainen.

Arviointikriteerit koskevat sekä kaupallista että vapaa-ajan kalastusta. Vapaa-ajan kalastuksen osalta mainitaan pyydystä ja päästä kalastuksen soveltaminen, kun vapautettavan kalan eloonjäännistä on näyttöä. Kriteerit eivät koske vesiviljelyä, mutta sen suositellaan otettavan mukaan jatkotyössä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi on sitoutunut EU:n ilmastotavoitteisiin, Pariisin ilmastopöytäkirjaan ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) toimeenpanoon sekä useiden eri ympäristön tilaan liittyvien strategioiden ja hankkeiden edistämiseen. Suomi pitää tärkeänä, että rahoitusta ohjataan taloudellisiin toimintoihin, jotka tukevat luonnon biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien sekä vesi- ja merivarojen tilan edistämistä, kiertotalouteen siirtymisen tukemista sekä ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä. Komission kestävän rahoituksen strategia ja sen alaiset toimet, kuten EU:n kestävän rahoituksen taksonomia, ovat keskeisiä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden toteutumisessa ja rahoituksessa. Kestävän rahoituksen toimien ja siten myös taksonomian tulisi olla johdonmukaisia keskenään ja muiden EU-kehikoiden kanssa. Valtioneuvoston näkemys koskien kestävästä rahoituksesta on päivitetty kestävän rahoituksen strategiaa koskevassa E-kirjeessä (E 102/2021 vp).

Suomi katsoo, että taksonomian teknisten arviointikriteerien pitäisi täyttää niille taksonomia-asetuksessa asetetut vaatimukset koskien esimerkiksi ympäristötavoitteiden merkittävää edistämistä

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

ja teknologianeutraaliusperiaatteen toteutumista. Lisäksi Suomi katsoo, että teknisten arviokriteereiden tulisi olla tarkoituksenmukaisia, helppokäyttöisiä, ymmärrettäviä, yksitulkintaisia ja tieteelliseen tutkimustietoon perustuvia. Suomi korostaa, että teknisten arviointikriteerien osalta on tarve huomioida olemassa oleva EU-lainsäädäntö ja -kehikot mahdollisimman kattavasti. Tekniset arviointikriteerit eivät saisi johtaa EU-oikeuden sisäisiin ristiriitoihin eri politiikkasektoreilla, eikä kohtuuttomaan hallinnolliseen taakkaan yrityksille ja muille toimijoille. Lisäksi teknisten arviointikriteerien tulisi soveltua rakenteiltaan erilaisille ja eri kokoisille yrityksille ja muille toimijoille ja niissä tulisi huomioida erilaiset ympäristöolosuhteet. Teknisten arviointikriteerien on annettava luotettavat puitteet kansainvälisten rahavirtojen ohjaamiselle ympäristön kannalta kestävästi. Siksi ne voivat olla lainsäädäntöä tiukempia erityisesti aloilla, joiden säädöksissä erillistä kestävyystarkastelua ei vielä ole (E 85/2020 vp).

Taksonomian ja sen teknisten arviointikriteerien on tarve muodostaa johdonmukainen kokonaisuus. Suomi pitää tärkeänä, että taksonomian taloudelliset toiminnot muodostaisivat mahdollisimman kattavan kokonaisuuden, jotta entistä useammalla sektorilla ja taloudellisella toimijalla olisi mahdollisuus pyrkiä taksonomian mukaisuuteen. Suomi katsoo, että rahoitusmarkkinoiden käyttöön tarkoitetut kriteerit, joiden avulla rahoittajat voivat tarkastella yhtenäisesti toimintojen kestävyyttä, voivat kirittää suomalaisten toimijoiden ympäristökestävyyttä ja luoda yritykselle kansainvälistä kilpailuetua. On kuitenkin tiedostettava, että epätarkoituksenmukaiset ja käytännössä toimimattomat tekniset arviointikriteerit voivat kuitenkin huonoimmassa tapauksessa johtaa vastakkaiseen tulokseen. Suomi pitää tärkeänä, että delegoituihin säädöksiin liittyvä valmistelu on läpinäkyvää ja että komissio sekä komission asiantuntijatyöryhmä, jolle on annettu tehtäväksi valmistella ehdotuksia komissiolle teknisistä arviointikriteereistä, kuulisivat monipuolisesti asiantuntijoita sekä tiedottaisivat työstään ajantasaisesti.

EU:n asettamat tavoitteet biodiversiteetin ja ekosysteemien suojelulle ja ennallistamiselle ovat kunnianhimoisia ja niiden saavuttaminen edellyttää tehokkaita ja vaikuttavia toimia. Kestävällä rahoituksella on mahdollisuus olla tässä merkittävässä roolissa. Suomi pitää sopivana, että taksonomian kiertotaloutta koskevien teknisten arviointikriteerien perustana ovat tavoitteet talouden irtikytkennästä uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä sekä luontopääoman uusiutuminen.

Taksonomia-asetuksen mukaan taloudellista toimintaa pidetään biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelua ja ennallistamista merkittävästi edistävänä, jos kyseinen toiminta edistää merkittävästi biologisen monimuotoisuuden suojelua, säilyttämistä tai ennallistamista tai ekosysteemien hyvän tilan saavuttamista tai jo hyvässä tilassa olevien ekosysteemien suojelua.

Luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskevien arviointikriteereiden tulee varmistaa, että niiden täyttyessä luonnon monimuotoisuuden ympäristötavoitetta tuetaan merkittävästi uskottavalla tavalla, samalla kuitenkin varmistaen, että ei aiheuteta merkittävää haittaa muille ympäristötavoitteille.

Maatalous

Suomi pitää teknisiä arviointikriteerejä perusteltuna monimuotoisuuden edistämisen näkökulmasta. Teknisissä arviointikriteereissä tulisi kuitenkin ottaa huomioon jäsenmaiden erilaiset luonnonolosuhteet ja niiden vaikutus alueella sovellettavissa oleviin maatalouskäytäntöihin. Suo-

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

men mukaan maataloutta koskevien teknisten arviointikriteerien tulee nojautua EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) uudistuksen yhteydessä tehtyihin ratkaisuihin, esimerkiksi ympäristön ja ilmaston kannalta kestävä perustason, sekä määritelmien ja termien osalta, huomioiden kuitenkin, että teknisten arviointikriteerien on annettava luotettavat puitteet biologisen monimuotoisuuden tukemiseksi. Lisäksi kriteerit eivät saisi sisältää takautuvia ehtoja. Ei merkittävää haittaa -kriteereissä ei tule edellyttää luopumista turvepohjaisista kasvualustoista ja turpeen käytöstä eläinten kuivikkeena. Asiaa voidaan tarkastella uudelleen myöhemmin, jos tosiasiallisesti korvaavia materiaaleja kehitetään.

Suomen tavoitteena on myös, että maataloutta koskeva ravinnetasevaatimus kohdistuisi typen lisäksi myös fosforiin. Suomi myös huomauttaa, että ravinteiden käytön kriteerin tulisi kohdistua rehevöitymisen kannalta kaikkiin merkityksellisiin ravinteisiin.

Suomen tavoitteena on maatalouden toimintojen osalta selkeät, johdonmukaiset ja myös Suomen olosuhteisiin sovellettavissa olevat tekniset arviointikriteerit. Jatkovalmistelussa kyseisten teknisten arviointikriteerien soveltuvuutta ja mahdollista yksinkertaistamista tulisi arvioida.

Metsätalous

EU:n perussopimuksissa ei ole määritelty oikeusperustaa EU:n yhteiselle metsäpolitiikalle. EU:lla on kuitenkin toimivaltaa ympäristö-, maatalous- ja energiasektoreilla, jotka joko suoraan tai välillisesti vaikuttavat metsiin. Valtioneuvoston EU-selonteossa otetun kannan mukaisesti metsäpolitiikan tulee olla jatkossakin EU:ssa kansallisen päättävällän piirissä, koska jäsenvaltiot ja niiden olosuhteet ovat erilaisia. Teknisten arviointikriteerien tulisi ottaa paremmin huomioon jo olemassa olevat EU-kehikot. Mikäli kansallisella tasolla on käytössä sellaiset järjestelmät, joilla voidaan todentaa tavoitteiden täyttyminen, ei tulisi olla tarvetta metsälö- tai hankinta-aluekohtaiseen tarkasteluun. Lisäksi metsien ja metsätalouden osalta teknisissä arviointikriteereissä tulisi käyttää olemassa olevia ja merkitykseltään selkeitä käsitteitä ja vaatimuksia niiden tulkittavuuden edistämiseksi.

Metsätalouden kriteereiden täytyy olla sovellettavissa eri kasvillisuusvyöhykkeillä ja eri alueiden biologisiin lähtökohtiin. Täten ne eivät voi olla liian yksityiskohtaisia. Suomi katsoo, että kiertotalouskriteerin tulisi olla mukana kokonaisuudessa koskien ei merkittävää haittaa -kriteerejä.

Suomi vaikuttaa ennakkoon tavalla, joka mahdollistaa, että Suomen metsillä ja niissä harjoitetulla metsätaloudella olisi mahdollisuus täyttää teknisten arviointikriteerien vaatimukset käytännössä, ilman kohtuuttomia kustannuksia tai liian pitkälle menevää sääntelyä.

Kalastus

Monet esitetyistä arviointikriteereistä ovat perusteltuja ja tukevat kalastuksen kestävyttä ja vastuullisuutta. Teknisissä arviointikriteereissä tulisi ottaa huomioon jäsenvaltioiden erilaiset luonnonolosuhteet ja kalastuskäytännöt. Suomen mielestä esimerkiksi tarkkailijoiden tai kameravalvonnan kattava käyttö kalastusalueilla ovat suhteettomia kriteerejä Itämerellä. Merihylkeitä koskevien velvoitteiden ei tulisi estää taksonomian mukaista kalastusta Suomen merialueilla, jossa

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

voimakkaasti kasvaneiden lajien, kuten merihylkeiden, poistaminen tapahtuu tieteellisen tiedon mukaisesti asetettujen pyyntikiintiöiden puitteissa. Kalastuksen osalta taksonomian tulisi kattaa myös kriteerit kestäväälle fosforin poistokalastukselle ja huomioida vähemmän hyödynnetyt lajit, Itämeren osalta esimerkiksi särkikalat ja kuore. Suomi katsoo, että kalastusta koskevien teknisten arviointikriteerien tulisi ottaa huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) kestävä kalastuksen ja kansallisen lainsäädännön ratkaisut.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä taksonomiasta ja ympäristökriteereistä

EU:n kestävä rahoituksen taksonomian kuudesta ympäristötavoitteesta on vuonna 2021 vahvistettu ilmastomuutoksen hillintään liittyvän tavoitteen mukaiset arviointikriteerit. Valtioneuvoston selvityksessä kuvattu kestävä rahoituksen foorumin raportti sisältää ehdotuksia teknisiksi kriteereiksi maa- ja metsätaloudelle, kalastukselle sekä useille muille taloudellisille toiminnoille. Tekniset kriteerit määrittelevät toiminnan, jonka katsotaan edistävän biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelua ja ennallistamista sekä muita taksonomian ympäristötavoitteita. Komissio tulee antamaan raportin pohjalta asetusehdotuksen vielä kevään 2022 kuluessa.

EU:n ja Suomen ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttaminen vaatii merkittäviä investointeja, joita ei voida rahoittaa pelkästään julkisin varoin. Siltä osin kuin taksonomia-asetuksen raportointivelvoitteiden tarkoituksena on tuoda lisää läpinäkyvyyttä ja avoimuutta rahoitusmarkkina-toimijoille, valiokunta pitää edelleen kestävä rahoituksen kriteerien tavoitteita hyväksyttävänä. Kuten valiokunta on todennut kestävä rahoituksen ilmastokriteerejä koskevasta komission asetusehdotuksesta (MmVL 33/2021 vp — E 120/2021 vp), valiokunta ei vastusta taksonomia-asetuksen perustavoitetta luoda kehikko rahoituksen vapaaehtoiseksi suuntaamiseksi uskottaviin ja tehokkaisiin EU:n ilmasto- ja ympäristötavoitteita edistäviin toimiin. Tavoitteisiin pääsemisen keinoja ja ehdotettuja kriteerejä on kuitenkin arvioitava tarkoituksenmukaisuuden ja Suomen kokonaisedun kannalta.

Taksonomiaa koskevat ympäristökriteerit eivät saa vaikuttaa negatiivisesti ilmastotavoitteiden toteutumiseen ja johtaa hiilensidonnan vähenemiseen. Taksonomian tulee muodostaa selkeä kestävä rahoituksen kehikko, jonka tieteellinen perusta on vahva ja joka kohtelee eri toimialoja ja toimijoita oikeudenmukaisesti ja johdonmukaisesti. *Valiokunta ei pidä hyväksyttävänä, että säättäessään yksityiskohtaiset, metsänomistajaa ja metsänhoitotoimia ohjaavat kriteerit EU astuu kansallisen metsäpolitiikan alueelle, joka valiokunnan vakiintuneen kannan mukaan kuuluu kansalliseen päätösvaltaan* (E 97/2021 vp — MmVL 23/2021 vp). Valtioneuvostolta saadun selvityksen ja asiassa saatujen asiantuntijalausuntojen valossa tulevaan ympäristötavoitteita koskevaan asetusehdotukseen liittyvän ennakkovaikuttamisen lähtökohdat vaikuttavat tässä vaiheessa ongelmallisilta. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kannassa yleisellä tasolla esitettyyn kritiikkiin ja haluaa tuoda esiin eräitä yksityiskohtaisia havaintoja kestävä rahoituksen asiantuntijaraportin ehdotuksista.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan taksonomia-asetuksen taustalla ovat erityisesti rahoitusmarkkinoiden tarpeet löytää aidosti vihreän rahoituskohteen määrittelyä varten kunnianhimo-

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

sia kriteerejä, jotka vain noin 10 prosenttia toimijoista saavuttavat. Tarkoituksena ei ole valtavirtaistaa kriteeristön mukaista toimintaa, vaan palkita parhaat kohteet ja kannustaa muita toimijoita mukauttamaan toimintaansa. Toisaalta taksonomiasääntelyn taustalla nähdään globaali ilmastonmuutos ja biodiversiteettikato, joihin liittyviin haasteisiin vastaamisessa tarvitaan myös yksityisiä resursseja. Nämä ovat sinänsä valiokunnan mukaan itsessään hyväksyttäviä tavoitteita, mutta ehdotettuja keinoja on syytä arvioida myös kokonaiskestävyyden ja Suomen talouden kannalta. *Valiokunta katsoo, että luonnonvarojen kestävän käytön osalta tulee pyrkiä siihen, että taksonomiasääntely on soveltuvuudeltaan mahdollisimman laajaa, ja sen tulee kattaa useita kymmeniä prosentteja toimijoista. Täten kriteerien tulee olla realistisia.* Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan siltä osin kuin siinä katsotaan, että taksonomian tulisi rakentua siten, että se huomioi olemassa olevan EU-lainsäädännön, jäsenvaltioiden erilaiset luonnonolosuhteet ja niihin soveltuvat tuotantotavat.

Taksonomian tavoitteisiin tulee pyrkiä ottamalla lähtökohdaksi mahdollisimman kattava ja saatutettavissa oleva järjestelmä, jonka avulla ilmaston ja luonnon kannalta kestävien menetelmien valtavirtaistamista edistetään julkisin ja yksityisin varoin johdonmukaisesti. Perustason muodostaa julkinen rahoitusjärjestelmä, kuten EU:n yhteinen maatalouspolitiikka (YMP) ja valtiontukijärjestelmät, ja tämän pohjalle rakentuvan, kunnianhimoisen tason muodostaa yksityinen vihreä rahoitus. Tällöin järjestelmän perusta on syntynyt jäsenmaiden ja EU:n toimielinten välisessä vuorovaikutuksessa, EU:n perustamissopimuksissa määrätyn toimivaltajaon ja prosessien mukaisesti, jolloin jäsenvaltiokohtaiset erot ja säännösten taustalla vaikuttavat tekijät käydään lävitse. On erittäin tärkeää, että kriteerit perustuvat tutkittuun tietoon, mutta samalla niiden tulee tunnustaa yritysten toimintaympäristön realiteetit. Valtioneuvoston tapaan valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että kestävän rahoituksen kriteerien valmistelu on läpinäkyvää ja työssä kuullaan monipuolisesti asiantuntijoita, jotka edustavat tieteen ja rahoitusmarkkinoiden ohella niitä toimijoita, joiden toimintaa kriteerit käytännössä koskevat.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että mahdollisuus vihreään rahoitukseen saadaan mahdollisimman kattavasti eri sektoreille. Samalla järjestelmän tulee soveltua mahdollisimman monelle taloudelliselle toimijalle, jotta vihreän rahoituksen taustalla oleviin ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin voidaan vaikuttaa mahdollisimman laajalla rintamalla. On erittäin tärkeää, että kestävän rahoituksen taksonomian piiriin pääsemisen edellytyksenä on yhden, ilmasto- tai ympäristöä koskevan kriteerin täyttäminen. Samalla kriteerien täyttämistä koskevien teknisten kriteerien tulee olla erilaiseen taloudelliseen toimintaan ja olosuhteisiin sovellettavissa ja teknologianeutraaleja. Kestävän rahoituksen foorumin raportti esittää varsin monimutkaisen järjestelmän, jossa kriteerejä täsmentävät hyvin yksityiskohtaiset tekniset kriteerit, niitä täsmentävät kriteerit ja lopulta ei merkittävää haittaa -kriteerit. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että kriteerien tulee olla helppokäyttöisiä, ymmärrettäviä ja yksitulkintaisia. Ne eivät saa sisältää taannehtivia ehtoja, eikä niiden soveltaminen saa johtaa ristiriitaan voimassa olevan EU-lainsäädännön kanssa.

Valiokunta vaatii, että jatkovalmistelussa tehdään asianmukainen vaikutusarviointi sen varmistamiseksi, ettei ehdotetuista kriteereistä aiheudu haittaa sosiaalisen tai taloudellisen kestäväyyden kannalta, ja arviointi tehdään erikseen metsänomistajien erilaisten liittymisprosenttien ja ehdotettujen eri kriteerien osalta. Valiokunta katsoo, että ympäristöä koskevat kriteerit perustuvat tässä vaiheessa tietopohjaltaan puutteelliseen valmisteluun. Kestävän rahoituksen foorumin eh-

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

dotuksista ei ole valiokunnan tietojen mukaan tehty vaikutusarviointia edes taloudellisten ja alueellisten vaikutusten osalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tällainen arviointi on tehtävä yritys-tasolla, ja siinä on huomioitava vaikutukset toimintaedellytyksiin, alalla sovellettaviin sopimuk-siin sekä yritysten ja kiinteistöjen vakuusarvoihin. Vaikutusarviointien puuttuminen on sellaise-naan erittäin merkittävä riski, joka johtaa siihen, että ehdotettuihin kriteereihin suhtaudutaan hy-vin suurella varauksella ja jopa kielteisesti siltä osin kuin jo käytettävissä olevan tiedon perusteel-la voidaan arvioida, etteivät kriteerit sovellu Suomen olosuhteisiin ja suomalaisten yritysten toimintaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että taksoniakriteereiden vaikutukset perusoikeuksiin, erityisesti omaisuuden suojaan ja elinkeinovapauteen, sekä muihin Suomen lainsäädännössä tur-vattuihin oikeuksiin, kuten jokamiehenoikeuteen, arvioidaan huolellisesti. Valiokunta katsoo, että pohjoismaisen metsänhoidon osalta taksonomian tulee pohjautua Pohjoismaissa tehtyyn luonnonvara-alan tutkimukseen ja viranomaisvalmisteluun. Valiokunta pitää välitöntä, asianmu-kaisesti toteutettua vaikutusarviointia edellytyksenä koko taksonomian hyväksyttävyydelle.

Taksonomian ja sitä koskevien kriteerien vaikutuksista yritysten hallinnolliseen taakkaan ei ole tehty selvityksiä, eikä niitä näin ollen ole huomioitu kriteerien valmistelussa. Rahoituslaitosten osalta ehdotuksiin sisältyy kielto olla siirtämättä raportointivelvoitetta edelleen. Vastaavaa rajoi-tusta ei ole pörssiyhtiöiden osalta. *Valiokunta ei pidä hyväksyttävänä taksonomian raportointi-velvoitteiden siirtämistä alihankintaketjuihin ja alkutuottajille.*

Valiokunta korostaa, että kestäväen rahoituksen kriteerit ovat rahoitusmarkkinoille tarkoitettua va-paaehtoista sääntelyä, jota rahoitusmarkkinatoimijat voivat hyödyntää rahoitus- ja sijoitustoimin-nassaan. Valiokunta ei asian nykyisessä käsittelyvaiheessa pidä hyväksyttävänä sitä, että kritee-rejä tai niissä esitettyjä sääntöjä sovelletaan EU:n tai kansallisista varoista rahoitettuihin tukiin. Kriteerien valmistelu on kuuden ympäristötavoitteen osalta vielä kesken, eikä käytettävissä ole sellaista tietoa kriteerien sovellettavuudesta ja käytännön vaikutuksista taloudellisille toimijoille, että Suomi voi tehdä tietoon perustuvia päätöksiä kriteerien laajentamisen tarkoituksenmukaisuu-desta ja vaikutuksista. Tämä koskee myös ei merkittävää haittaa -kriteerejä, joiden kehittäminen on vielä kesken ja joihin liittyvää vaikutusarviointia ei ole ollut saatavilla. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen varojen käyttöön sovelletaan jo tällä hetkellä ei merkittävää haittaa -pe-riaatetta, vaikka sitä koskeva tarkempi toimialakohtainen kriteeristö on vasta kehittymässä. Va-liokunnan saamaan selvityksen mukaan periaatteen käyttö olisi komission harkinnan mukaan laa-ijenemassa myös uudistettaviin maa- ja metsätalousalan valtiontukisuuntaviivoihin. Tähän kehi-tykseen tulee suhtautua varauksellisesti vaikutusarviointien puuttuessa.

Maataloutta koskevat kriteerit

Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyvien kirjausten mukaan hallituksen tavoitteena on ilmas-to- ja ympäristöystävällinen ruokajärjestelmä. Maatalouden ilmastopäästöjä vähennetään ja hiili-nieluja lisätään maatalouden toimintaedellytyksiä kehittäen. Luonnon monimuotoisuutta vahvis-tetaan maatalouspolitiikan keinoin. Tuet kohdennetaan aktiiviseen ja kestäväen ruoantuotantoon. Valiokunta pitää näitä maatalouspolitiikkaa koskevia peruslähtökohtia merkityksellisinä myös taksoniakriteerien arvioimisessa. Kuten valtioneuvoston kannassa todetaan, arviointikritee-rien tulee nojautua YMP:n uudistuksen yhteydessä tehtyihin ratkaisuihin. Tämän perustason päälle voidaan rakentaa biologisen monimuotoisuuden näkökulmasta tiukempia ehtoja rahoitus-markkinoiden tuotteita varten.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

Kestävän rahoituksen foorumin ehdottamat maataloutta koskevat kriteerit ovat kuitenkin syntyneet selvästi toisenlaisesta lähtökohdasta. Niiden tavoitteena ei vaikuta olevan ruoantuotannon edistäminen kestäväällä tavalla. Niissä ei myöskään varsinaisesti kiinnitetä huomiota maatalouden yritystoiminnan tai rahoitettavan investoinnin kannattavuuteen, vaan pyritään rajoittamaan tuotannon tehokkuutta. Valiokunta pitää tätä lähtökohtaa ongelmallisena. Tavoitteena tulee olla ilmasto- ja ympäristöystävällinen ruokajärjestelmä, jossa yhteiskunta ja markkinat palkitsevat kestävästä ja kannattavasta tuotannosta ja joka antaa mahdollisuuksia kehittää tuotantotapoja erilaiset luonnonolosuhteet ja muut yritysten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat tekijät huomioon ottaen.

Valiokunta katsoo, että kriteerien jatkovalmistelussa tulisi paremmin huomioida huoltovarmuus ja siihen vaikuttavat tekijät. Erilaiset tuet muodostavat noin 30 prosenttia maatalojen kokonaistuotoista. Loput tuotoista on saatava markkinoilta. Tälläkin hetkellä etsitään ratkaisua maatalojen kustannuskriisiin. Maataloustuotanto ja erityisesti sen kehittäminen on myös Suomessa riippuvaista lainarahoituksesta. Konevaltainen ala vaatii kalliita investointeja. Tuotannontekijöiden hankintaa rahoitetaan etenkin kriisitilanteessa myös luotolla. Tämä vaatii vakuuksia ja investoinnille kohtuullisia tuotto-odotuksia. Maatalouden tuotantokapasiteetin, maataloustuotteiden markkinoiden ja huoltovarmuuden kannalta vaikuttaa ongelmalliselta, mikäli pääomamarkkinat ohjaavat taloudellista toimintaa reaalihyödykkeiden tuottamisesta kohti ekosysteemin ylläpitopalveluita. Ruokaturvan ja huoltovarmuuden kannalta ongelmallista on myös se, jos jokin Euroopan maatalousalue jää kokonaan vihreän rahoituksen katveeseen. Valiokunta katsoo, että maataloustuotannon on tosiasiallisesti voitava jatkua erilaisissa olosuhteissa koko Euroopan unionin alueella. Tämä edellyttää mahdollisuutta kehittää ja laajentaa yritystoimintaa myös ulkopuolisella rahoituksella.

Asiantuntijakuulemisissa on noussut esiin muutamia alustavia arvioita ehdotettujen kriteerien soveltamisesta Suomessa. Valiokunnalle on tuotu esiin, että Suomesta on vaikea löytää ehdotettuja monimuotoisuuskriteerejä täyttäviä maatiloja. *Valiokunta toteaa, että tällöin ehdotetut kriteerit eivät ole oikeudenmukaisia. Kriteerien tulee ottaa huomioon luonnonolosuhteet kaikissa EU-maissa, jotta ne ovat hyväksyttävissä.* Edes luomutilat eivät kaikki täyttäisi ehtoja. Valiokunta pitää tätä erittäin ongelmallisena. Luomutuotannon tulisi olla tunnustettu, vihreän rahoituksen piiriin kuuluva kohde myös pohjoisilla alueilla. Kotieläintuotannon laidunnusta koskevassa kriteerissä muun muassa edellytetään, että puolet pinta-alasta on pysyvällä nurmella, laitumena tai suojeleohjelmassa. Tämä vaatimus on vaikeaa toteuttaa Suomen oloissa, joissa laidunkausi on lyhyt ja talviruokintaa varten rehua joudutaan korjaamaan merkittävässä määrin myös nurmilta. Kriteerin tavoitteena on luonnonlaitumilla laiduntavien nautojen tuotanto, mikä ei ole käytännössä toimiva vaihtoehto Suomen pohjoisissa oloissa. Ei merkittävää haittaa -periaatetta kestävä rahoituksen foorumi ehdottaa täsmennettäväksi siten, että turpeen käyttö kielletään kuivikkeena ja kasvualustana. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen ja katsoo, ettei turpeen käyttöä tule kieltää.

Yhteisen maatalouspolitiikan lainsäädäntöä ja käytänteitä on pyritty vuosikymmenien aikana yksinkertaistamaan ja sujuvoittamaan. Tukiin liittyvää hallinnollista taakkaa pidetään edelleen merkittävänä. Tuen edellytysten ja ehtojen noudattamisen valvontaan on olemassa varsin vakiintuneet menettelyt ja viranomaisresurssit. *Maatalouden osalta on erittäin ongelmallista, mikäli taksonomiasäännöt tuovat tuottajille uuden hallinnollisen taakan kerroksen erillisine raportointi- ja*

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

todentamismenettelyineen. Valiokunta vaatiikin, että näin ei saa tapahtua. Tältäkin osin valiokunta katsoo, että kriteerien tulee rakentua YMP:n perustalle ja siinä sovellettavien vaatimusten ja menettelyiden varaan.

Metsätaloutta koskeva kriteerit

Valtioneuvoston selvityksessä kuvatussa kestävän rahoituksen foorumin raportissa on ehdotuksia seuraaviksi teknisiksi kriteereiksi metsätaloudelle biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelua ja ennallistamista koskevan ympäristötavoitteen osalta. Kuten edellä on todettu, metsätaloudelle on jo vahvistettu komission asetuksella ilmastonmuutoksen hillintään liittyvän ympäristötavoitteen mukaiset arviointikriteerit. Toiminnan taksonomiamukaisuuden osoittamiseksi riittää yhden ylätasen kriteerin täyttäminen. Jos toiminta täyttää jo voimaan tulleen ilmasto- ja metsätalouden delegoidun säädöksen asettamat tekniset kriteerit, niin silloin ehdotettujen biologista monimuotoisuutta koskevien ympäristökriteerien täyttämistä ei vaadita. Taksonomia-asetuksen raportointivaatimukset koskevat valiokunnan saaman selvityksen mukaan suoraan kolmea Suomessa toimivaa metsäteollisuusyritystä. Käytännössä raportointivelvoitteet voivat siirtyä alihankkijoille, kuten metsäpalvelu yrityksille ja metsänomistajille, koska metsäteollisuus yritys ei muuten saa tietoa raaka-aineen alkuperästä ja metsänomistajia koskevien vaatimusten noudattamisesta. On myös mahdollista, että rahoittajat ryhtyvät laajemminkin edellyttämään esimerkiksi lainarahoituksen yhteydessä selvitystä taksonomian kriteerien mukaisuudesta.

Päätöksen kestävän rahoituksen taksonomian kriteerien soveltamisen laajuudesta ja valinnan ilmastonmuutoksen hillintään ja toisaalta biologiseen monimuotoisuuteen liittyvien ympäristötavoitteiden ja niitä koskevien teknisten arviointikriteerien välillä tekevät ensi sijassa raportointivelvolliset metsäteollisuusyritykset ja rahoituslaitokset markkinoiden logiikan mukaisesti. Näin ollen on ennalta hyvin vaikea arvioida, kuinka laajaa joukkoa metsätalouden toimijoista edellä mainittuihin ympäristötavoitteisiin liittyvät taksonomian tekniset arviointikriteerit tulevat kosemaan. Suomen maapinta-alasta noin 22,8 miljoonaa hehtaaria eli 75 prosenttia on metsää. Tästä metsäalasta valtio omistaa runsaat 25 prosenttia, yksityishenkilöt noin 61 prosenttia ja yhtiöt runsaat 8 prosenttia. Yksityisen metsänomistuksen osuus on Suomessa merkittävä, mikä taksonomian vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon. *Valiokunta painottaa, että taksonomian kriteerien soveltamisen ei tule johtaa yksityismetsänomistajille kohtuuttomiin hallinnollisiin kustannuksiin ja velvoitteisiin.*

Kestävän rahoituksen foorumin raportin tekniset arviointikriteerit sisältävässä liitteessä korostetaan metsätaloutta koskevien kriteereiden merkitystä biologisen monimuotoisuuden kannalta ja tuodaan esiin, että metsät kattavat noin 40 prosenttia EU:n maapinta-alasta. Raportissa todetaan muun ohella, että Suomessa vuoden 2018 uhanalaisuusarvioinnissa 76 prosenttia metsäluontotyypeistä on todettu uhanalaisiksi. Metsälajeista Suomessa on eriasteisesti uhanalaisia puolestaan noin 2 250 lajia, mikä on noin 30 prosenttia kaikista uhanalaisista lajeista. Metsien uhanalaisista lajeista noin 80 prosenttia on vanhojen kangasmetsien ja lehtometsien lajeja, ja 55 prosenttia esiintyy sellaisissa lehdoissa ja paahderinteillä, joita on vain noin 1,5 prosenttia metsäpinta-alasta. Uhanalaisten lajien osuus on metsissä pienempi kuin muissa elinympäristöissä. Ekosysteemien vuorovaikutussuhteet ovat monimutkaisia, joten uhanalaisuutta ei voida arvioida vain lajien määrän perusteella. Metsäluontotyyppien ja lajien uhanalaisuuteen vaikuttavat pitkään jatkuneesta metsätaloudesta aiheutuneet muutokset metsien luontaisissa ominaispiirteissä. Valiokunta

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

korostaa, että Suomessa metsänhoitotoimenpiteitä on viimeisten noin kahdenkymmenen vuoden ajan kehitetty voimakkaasti biologisen monimuotoisuuden paremmin huomioon ottavaksi. Talousmetsissä monimuotoisuutta vahvistetaan luonnonhoidon keinoin, ja sitä varten on Suomessa tutkimustietoon pohjautuen kehitetty laaja keinovalikoima. Metsänhoitotoimenpiteillä voidaan edistää metsän monimuotoisuutta säilyttämällä ja lisäämällä monimuotoisuudelle tärkeitä rakennepiirteitä, ja toimenpiteitä tulee kohdentaa erityisesti uhanalaisten luontotyyppeihin ja lajien kannalta merkityksellisille pienpiirteisille alueille. Monien suojelu- ja hoitotoimien tulokset tulevat kuitenkin näkyviin vasta vuosikymmenten mittaan. Suomessa on monipuolista ja laajaa metsätutkimusta ja vahvaa käytännön metsäosaamista, mitä tulee hyödyntää ja tuoda esiin myös taksonomian arviointikriteerien jatkovalmistelussa.

Metsätaloutta koskeva taloudellinen toiminto sisältää tekniset arviointikriteerit EU:n toimialaluokittelun mukaisille metsänhoidon ja puunkorjuun toiminnoille. Lisäksi luokittelu sisältää metsäpuiden taimitarhatuotannon. Kriteerit eroavat riippuen siitä, onko kyseessä vierasperäinen viljelymetsä, kotoperäinen viljelymetsä vai luonnonmukaisesti hoidettu metsä. Suomen metsien on arvioitu asettuvan pääosin kotoperäisen viljelymetsän kategoriaan. Jäljempänä on siten tarkasteltu erityisesti kotoperäisille viljelymetsille biologisen monimuotoisuuden ympäristötavoitteen osalta esitettyjä teknisiä arviointikriteerejä. Valiokunta pitää valtioneuvoston kannassa esitetyin tavoin tärkeänä, että kestävän rahoituksen taksonomian tekniset arviokriteerit ovat tarkoituksenmukaisia, helppokäyttöisiä, ymmärrettäviä, yksitulkintaisia ja tieteelliseen tutkimustietoon perustuvia. *Valiokunta katsoo, että kestävän rahoituksen foorumin ehdotukset arviointikriteereiksi ovat metsätalouden osalta vielä monelta osin ongelmalliset. Aktiivista ennakkovaikuttamista komission tulevaan säädösehdotukseen tulee jatkaa ja tehostaa entisestään.*

Biodiversiteettiä edistävän metsänhoidon kriteereissä edellytetään kotoperäisen viljelymetsän kategoriassa muun muassa, että 20 prosenttia metsäalasta jätetään talouskäytön ulkopuolelle. Näin muotoiltuna talousmetsien suojeluvaatimukset eivät ota huomioon sitä, kuinka paljon metsiä on jo ennestään suojeltu, eivätkä ne myöskään ohjaa suojelua biodiversiteetin näkökulmasta optimaalisesti arvokkaimmille kohteille ja suurempiin kokonaisuuksiin sekä jo aiemmin suojeltujen alueiden läheisyyteen. Suojelun toteuttamista prosenttiperusteisesti ei siten voida pitää tehokkaana tapana myönteisten biodiversiteettivaikutusten aikaansaamiseksi. Valittu lähestymistapa on haastava suhteessa suomalaiseen käytäntöön, joka perustuu metsien monikäytölle ja jossa suojelualueet ovat pääosin valtion hallinnassa. Kuten valtioneuvoston kannassa todetaan, tulee metsälö- tai hankinta-aluekohtaisen tarkastelun sijaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää laaja-alaisempia kansallisen tason järjestelmiä. Valiokunta painottaa, että 20 prosentin suojeluvaatimuksen vaikutukset yksityismetsänomistajien perusoikeuksiin ja erityisesti omaisuudensuojaan tulee myös arvioida, ja kriteerit tulee jatkovalmistelussa muotoilla nämä perusoikeudet huomioon ottaen.

Lisäksi teknisissä arviointikriteereissä edellytetään, että metsätaloutta ei ole vuoden 2008 jälkeen harjoitettu tietyillä monimuotoisuudeltaan rikkailla alueilla, joiksi katsotaan muun ohella yli 60 vuotta koskemattomina olleet metsät sekä 30 metrin suojavyöhykkeet vesistöjen rannoilla ja virtavesistöjen, kuten jokien ja purojen, molemmin puolin. Nämä monimuotoisuudeltaan rikkaat alueet voidaan sisällyttää edellä mainittuun 20 prosenttiin talouskäytön ulkopuolelle jätettävästä metsäalasta. Vesistöjen reunoille jätettävillä suojakaistoilla on tärkeä rooli monimuotoisuuden, vesiensuojelun ja maiseman kannalta, ja myös esimerkiksi Tapion metsänhoidon suosituksissa ja

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

FSC-metsäsertifiointinnissa edellytetään suojavyöhykkeiden jättämistä vesistöjen ja pienvesien ympärille. Sertifiointinnissa suojavyöhykkeen vähimmäisleveys on jokien ja purojen rannoilla 15 metriä, ja Tapion laatimissa suosituksissa korostetaan vesistön tai pienveden tyypin ja muiden olosuhteiden huomioon ottamista suojakaistan leveyttä määritettäessä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomessa arvioidaan mahdollisimman pian, mikä vaikutus huomattavasti aikaisempaa käytäntöä leveämmillä suojakaistoilla olisi Suomen olosuhteissa ja kuinka suurta osaa nykyisistä talousmetsistä nämä esitetyt rajoitukset voivat koskea.

Taloukskäytössä olevaa kotoperäistä viljelymetsää koskeviin teknisiin arviointikriteereihin esitetään lisäksi vaatimuksia puuston ikäjakaumaan, puulajien määrään, avohakkuun maksimikokoon, säästöpuiden määrään, lahoppuun määrään sekä kuivatukseen ja maanmuokkaukseen liittyen. Valiokunta toteaa, että yhtenäisten kriteerien asettaminen näille biologisen monimuotoisuuden kannalta lähtökohtaisesti merkityksellisille tekijöille EU:n erilaisilla luonnonmaantieteellisillä alueilla on monelta osin vaikeaa tai jopa mahdotonta. Esimerkiksi vaatimus vähintään kolmesta eri puulajista on luontaisesti harvalajisissa boreaalisissa havumetsissä haastava eikä ota huomioon luontaisesti esimerkiksi läpäisevillä hiekka- ja soramailla tai happamilla turpeilla esiintyviä yhden puulajin metsiä. Valiokunta katsoo, että monilajisuutta koskeva kriteeri tuleekin rajata koskemaan vain sellaisia alueita, joilla sen soveltaminen on luonnonolosuhteiden johdosta perusteltua.

Säästöpuiden osalta teknisissä arviointikriteereissä ehdotettuna vaatimuksena on 30 täysikasvuista puuta hehtaarille tai 10 prosenttia tilavuudesta. Suurin sallittu avohakkuuala lehtimetsissä on ehdotuksen mukaan 1 hehtaari ja havumetsissä 3 hehtaaria. Lisäksi metsänhoidon tulee ehdotuksen mukaan kerryttää järeintä mahdollista lahoppuuta vähintään 20 kuutiometriä hehtaarilla. Valiokunta toteaa, että metsänhoitotoimenpiteitä kehittämällä on Suomessa muun muassa lahoppuun määrä talousmetsissä saatu kasvuun. Luonnonvarakeskuksen inventointien mukaan noin kahdenkymmenen vuoden aikana lahoppuun määrä on Etelä-Suomessa kasvanut ja on nyt keskimäärin 4,5 kuutiometriä hehtaarilla. Pohjois-Suomessa lahoppuuta on nyt keskimäärin 7,5 kuutiometriä hehtaarilla ja Pohjois-Suomen suojelumetsissä 18 kuutiota hehtaarilla. Voimassa olevan metsätuhojen torjunnasta annetun lain 6 §:n mukaan maanomistaja saa muualla kuin suojelualueilla jättää metsätyypistä riippuen alueelle hehtaaria kohden enintään 10—20 kuutiometriä vahingoittunutta puuta. Valiokunta toteaa, että kestävän rahoituksen foorumin raportissa esitetty kriteeri vähintään 20 kuutiometristä lahoppuuta hehtaarilla ei vaikuta edellä Suomen osalta esitettyjen lukujen ja metsätuhojen ehkäisemisen näkökulmasta perustellulta.

Taksonomian kriteereiden mukaisissa taloukskäytössä olevissa metsissä ei ehdotuksen mukaan sallita uusia ojituksia tai aiempien ojitusten tehostamista. Kunnostusojitukset aiheuttavat myös Suomessa erityisesti turvemailla merkittäviä ympäristövaikutuksia niin biologisen monimuotoisuuden kuin vesistöihin kohdistuvan kiintoaine- ja ravinnekuormituksen kannalta. Suomessa onkin jo pitkään pyritty vähentämään metsäojitusten ja ojien kunnossapidon haitallisia vaikutuksia erilaisilla vesiensuojelutoimenpiteillä, kuten jättämällä vesistöjen rantaan suojavyöhykkeitä, hallitsemalla virtaamia patojen avulla ja perustamalla kosteikkoja. Yleinen kunnostusojitukset kattava kielto taksonomian kriteereissä ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole perusteltu, mikäli muilla toimenpiteillä on huolehdittu vesistöihin kohdistuvan kuormituksen ehkäisemisestä. Valiokunta katsoo, että myös vesien hallintaa koskevat taksonomian arviointikriteerit metsätalou-

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

delle tulee muotoilla siten, että niissä otetaan huomioon vaihtelevat luonnonolosuhteet eri puolilla Eurooppaa ja erityyppisissä metsissä.

Kestävän rahoituksen foorumin metsätaloudelle esitetyissä biologisen monimuotoisuuden ympäristötavoitetta koskevissa teknisissä kriteereissä esitetään myös muun ohella kieltoa rakentaa uusia teitä metsiin tiettömille alueille ja perustellaan esitystä sillä, että tiet mahdollistavat useita luonnon monimuotoisuutta vaarantavia toimintoja. Lisäksi metsäsuunnitelmassa tulee kriteerien mukaan esittää, miten muun ohella luonnontuotteiden luvaton keruu alueella estetään. Tältäkin osin esitettyjen teknisten kriteerien vaikutuksia on tarkasteltu erittäin kapeasti. Metsätieverkosto on Suomessa erittäin tärkeä myös metsäpalojen torjunnan kannalta. Suomen metsissä voi liikkua, marjastaa ja sienestää vapaasti. Suomalaiset jokamiehenoikeudet ovatkin tärkeä lähtökohta metsiin perustuvan hyvinvoinnin ja muun ohella luontomatkailemisen kehittämiseen. Valiokunta katsoo, että ihmisten metsissä liikkumista ei tule nähdä uhkana metsien biologiselle monimuotoisuudelle ja kriteerit tulee muotoilla siten, että ne eivät ole esteenä suomalaisten jokamiehenoikeuksien toteutumiselle tai esimerkiksi tuulivoiman rakentamiselle.

Yleistä eräiden muiden taloudellisten toimintojen kriteereistä

Valiokunta toteaa, että kestävän rahoituksen foorumin raportissa on suomalaisen metsätalouden kannalta merkittäviä teknisiin arviointikriteereihin liittyviä ehdotuksia myös muun muassa liikennettä ja energiaa koskevissa kappaleissa. Liikennettä koskevien kriteerien osalta valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että taksonomian piiriin ei voisi kuulua sellaisten tuotteiden merikuljetus, joilla on yhteys metsäkatoon. *Valiokunta korostaa, että tällä perusteella kaikkea puutavaran kuljetusta merirahdina ei tule kirjata taksonomian ulkopuolelle.* Metsäkadon torjumiseksi ja metsien tilan heikkenemisen vastustamiseksi tehtävien toimien arvioidaan vaikuttavan kansainvälisiin tavaravirtoihin merkittävästi, kun metsäkatoa aiheuttavat, kestävämmän metsätalouden tavaravirrat korvautuvat kestäväillä, hiiltä pitkäaikaisesti sitovilla tuotteilla.

Valtioneuvoston kannan mukaan kestävän rahoituksen taksonomian tulee mahdollistaa metsätalouden ja -teollisuuden tähteiden ja jätteiden sekä metsänhoitotöiden yhteydessä syntyvän pienpuun kestävä hyödyntäminen energiantuotannossa. Samalla on tärkeä varmistaa, että kestävinä tuetaan ainoastaan biomassoja, joiden polttaminen tuo aitoja ilmastohyötyjä eikä aiheuta luontokatoa. Valiokunta korostaa, että taksonomian arviointikriteerien ei tule tältäkään osin johtaa risitiirittaiseen EU-sääntelyyn.

Kestävän rahoituksen foorumin raportti sisältää teknisiä arviointikriteerejä maatalouden ja metsätalouden ohella myös kalastukselle biologista monimuotoisuutta koskevan ympäristötavoitteen osalta. Moni kalakanta on Suomessa ja muualla EU:ssa uhanalainen. Valiokunta pitää tärkeänä, että kalastusta kehitetään parhaan tieteellisen tiedon ja hyvien käytäntöjen mukaiseksi. Vaatimus tarkkailijoiden tai kameravalvonnan kattavasta käytöstä kalastusaluksilla aiheuttaisi kuitenkin kohtuuttomia kustannuksia ja on suhteeton Itämeren olosuhteisiin, jotka poikkeavat olennaisesti Välimeren ja Atlantin kalastusoloista. Myös kalastukselle asetettavia teknisiä arviointikriteerejä tulee arvioida ympäristövaikutusten ohella toimijoille aiheutuvan hallinnollisen taakan ja kustannusten näkökulmasta. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että valtioneuvoston selvityksen mukaan arviointikriteerit koskisivat kaupallisen kalastuksen ohella myös

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

vapaa-ajankalastusta. Näin ollen myös vaikutukset vapaa-ajankalastukseen tulee ottaa huomioon muun ohella saalistietojen raportointia koskevia vaatimuksia muotoiltaessa.

Vesihuoltotoiminnoille kestävän rahoituksen foorumin raportissa on esitetty teknisiä arviointikriteerejä ilmastonmuutokseen sopeutumista, vesivarojen ja merten tarjoamien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja suojelua sekä kiertotaloutta koskevien ympäristötavoitteiden osalta. Vesihuoltotoiminnoille on esitetty teknisiä arviointikriteerejä kahdelle taloudelliselle toiminnolle veden ottoa, käsittelyä ja jakelua koskevassa luvussa sekä neljälle taloudelliselle toiminnolle jätevetä koskevassa luvussa. Valiokunta toteaa, että Suomessa, kuten muuallakin Euroopassa, on haasteita ikääntyvän vesihuoltoinfrastruktuurin uudistamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että taksonomian tekniset kriteerit tukevat vesihuollon korjausvelan purkamista ja investointeja kehittyvään teknologiaan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin ja huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 10.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Satu Hassi vihr
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola
valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Kokoomuksen, kristillisdemokraattien ja perussuomalaisten valiokuntaryhmien mielestä Suomen tulee edistää sellaista yhtenäistä Eurooppaa, joka kasvaa kestävästi niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ekologisestikin. Toimien tulee olla kustannustehokkaita, oikeudenmukaisia ja kokonaiskestävyyden kannalta järkeviä.

Suomen pitää varmistaa kaikkien maiden sitoutuminen omien ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseen. Suomi on esimerkillisesti edistänyt ilmastotavoitteita huolehtimalla siitä, että metsien hiilensidonta ja puuston tilavuus ovat kasvaneet merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana. Tehokkaimmat keinot voivat vaihdella, joten kansallista liikkumavaraa tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Keinojen mikromanageeraaminen sekä ylisääntely EU-tasolla kääntyvät helposti tavoitetta vastaan ja vaikeuttavat järkevimpien ratkaisujen toteutumista. Olisi tärkeämpää tyytyä tavoitteiden määrittelyyn ja jättää se, kuinka niihin päästään, valtioiden ja paikallisten toimijoiden tehtäväksi.

Valtioneuvoston tulee ajaa sellaista linjaa, että Suomen on mahdollista tarjota sille parhaiten sopivia ratkaisuja kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti. Valtioneuvoston tulee varmistaa EU-vaikuttamisessaan, että Suomen erityispiirteet ymmärretään ja huomioidaan esityksissä. Kokoomus, kristillisdemokraatit ja perussuomalaiset ovat vakavan huolestuneita, että Suomen vaikuttaminen etenkin ympäristö- ja metsäasioissa ei ole riittävän proaktiivista. Valtioneuvoston kannat eivät ole riittävän selkeitä ajamaan Suomen linjaa vaikuttavimmalla tavalla. Ongelmakohtat ja jopa mahdottomuudet on tuotava esille nykyistä voimakkaammin, eikä esityksiä tule hiljaa hyväksyä. EU on jäsenvaltioidensa näköinen, ja Suomen tulee tehdä aktiivisemmin EU-politiikkaa jo hankkeiden valmisteluvaiheessa.

Nyt käsitellyssä oleva EU:n taksonomian delegoitu säädös menee sääntelyssä toisaalta liian pitkälle yksityiskohdissa, jotta se soveltuisi kokonaiskestävyyden kannalta järkevästi erilaisiin luonnonolosuhteisiin ja ympäristöihin, ja toisaalta on liian epäselväksi jäävä, miten se tulee vaikuttamaan jäsenmaissa tulevaisuudessa.

EU:n taksonomian tarkoitus on alun perin ollut hyvä, mutta yhtenäisten globaalien tai maanosan laajuisten kriteerien laatiminen etenkin biodiversiteetin suojelulle on sula mahdottomuus. Tämän olisi pitänyt olla jo lähtökohtaisesti selvää. Taksonomian ristiriitaisuudet ja jäsenmaiden väliset jännitteet tulivat ilmi jo ilmastokriteerien yhteydessä, vaikka ilmastonmuutosta aiheuttavat päästöt ja nielut ovat huomattavasti yksinkertaisempi asia kuin muu ympäristönsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden suojelun valtavan laaja kokonaisuus.

Kuten MMM:n lausunnossa todetaan, on pidettävä mielessä se mahdollisuus, että kriteerit "vuotavat" muihinkin EU-kehikoihin. Tulevaisuudessa esimerkiksi rahoitussektorin keskittyminen voi johtaa niiden merkityksen kasvuun. EU:n taksonomiakriteereitä voidaan käyttää esimerkkinä jopa globaalisti. Siksi on välttämätöntä, että taksonomian kriteerit on laadittu laadukkaasti ja vai-

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp

Eriävä mielipide

kutuksiltaan tasapuolisesti ja siten, että ne huomioivat myös esim. sosiaalisen kestävyys. Asia on Suomen ja Euroopan kannalta erittäin tärkeä.

Kuten valtioneuvosto toteaa, arviointikriteerien tulisi soveltua rakenteiltaan erilaisille ja eri ko-koisille yrityksille ja muille toimijoille ja niissä tulisi huomioida erilaiset ympäristöolosuhteet. Tämä ei kuitenkaan esityksessä toteudu.

Kuten eräissä asiantuntijalausunnoissa todetaan, suomalainen maatalous ei tule saavuttamaan teknisen asiantuntijaryhmän esittämiä taksonomian ympäristökriteereitä edes luomuviljelyn osalta. Esitetyt kriteerit ovat osin huomattavan monimutkaisia ja toisaalta joiltain osin keskittyvät Suomen kannalta epäoleellaisuuksiin ja jättävät esimerkiksi joitain päästölähteitä huomiotta.

Vastaavasti suomalaiset metsäteollisuusyritykset arvoketjuineen eivät käytännössä voi saavuttaa taksonomian ympäristökriteereitä. Taksonomia-asetuksesta seuraa välittömiä ja välillisiä tiedonantovelvoitteita, jotka kohdistuvat yritysten koko arvoketjuun. Suomalainen metsäomistajuus poikkeaa muista EU-maista, ja myös tämä on huomioitava lisäbyrokratiaa luovan esityksen kohdalla paremmin. Taksonomiaesitys uhkaa luoda EU-alueen sisälle merkittäviä kilpailun vääristymiä, ja siksi taksonomiaesitys on koko Euroopan unionin hengen vastainen.

On periaatteellisesti väärin, että EU alkaa säännellä rahoituskriteerien kautta suomalaisia metsiä, jotka eivät edes kuulu sen toimivaltaan. Ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta oleellisinta on päästä irti fossiilista pitkällä aikajänteellä. Ilman uusiutuvia raaka-aineita ja kestävä metsätaloutta fossiilista irtipääsy ei tule onnistumaan. Siksikin on kyseenalaista tuoda tämän kaltaisia esityksiä.

Maa- ja metsätalouden osalta eri taksonomiat voivat olla vaikutuksiltaan keskenään ristiriidassa käytännön tasolla: biodiversiteetin maksimointi (jota itsessään on vaikea arvioida) ja hiilensidonta voivat tavoitteina olla keskenään ristiriidassa.

Esitys ei myöskään huomioi hyvin alueellista ja historiallista yhdenvertaisuutta. Keski- ja Etelä-Euroopassa vuosisadat ja -kymmenet sitten hävitettyä biodiversiteettiä ei voida korvata lisäsuojelulla boreaalisella vyöhykkeellä, koska lajistot ovat aivan erilaiset. Etelä-Euroopassa olisi tarvetta ja potentiaalia elinympäristöjen palauttamiseen aivan eri mittakaavassa kuin meillä, ja myös paikallinen luonnon monimuotoisuus pääsääntöisesti kasvaa pohjoisesta etelään mentäessä. On riskinä, että taksonomia ei huomioi tätä historiallista kehitystä ja toisaalta biologisen monimuotoisuuden ennallistamisen potentiaalia riittävästi. Erityistä huomiota tulisi EU:n tasolta kiinnittää kohteisiin, joilla on maanosan laajuista merkitystä biodiversiteetille, kuten muuttavien lintulajien pysähdyspaikat.

Teknisen asiantuntijaryhmän esittämät kriteerit on huonosti valmisteltu, esitetyssä muodossaan käytäntöön soveltumattomia mm. sisältäessään liikaa tulkinnanvaraisuuksia ja vaikutusten kohdistuessa kohtuuttomasti tahoihin, jotka eivät itse mitenkään hyödy taksonomiakriteerien mukaan kestävästä rahoituksesta. Kriteereille ei ole tehty kunnollista vaikutustenarviointia.

Edellä mainituin perustein Suomen kannan tulisi olla, että teknisen asiantuntijaryhmän esitys tulee hylätä ja palauttaa valmisteluun.

Valiokunnan lausunto MmVL 1/2022 vp
Eriävä mielipide

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon asian käsittelyssä.

Helsinki 10.2.2022

Arto Satonen kok
Markku Eestilä kok
Peter Östman kd
Ritva Elomaa ps
Mikko Lundén ps
Jenna Simula ps